

Beata Kania
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Mazańcowicach

Tempora mutantur...

Regionalizm na przykładzie Regio-źródeł

– cyfrowej bazy informacyjnej Książnicy Beskidzkiej w Bielsku-Białej

Współczesne biblioteki stoją przed trudnym zadaniem pokazania się od strony wielowymiarowych działań, zarówno kontynuując dawne tradycje czytelnicze, jak również inicjując nowe formy informacji, archiwizacji i tworzenia zasobów sieciowych, ułatwiających dostęp do wiedzy oraz promujących czytelnictwo. By sprostać dzisiejszym oczekiwaniom, biblioteki starają się przyjąć określony profil własnych możliwości i usług, jakie mogą zaproponować czytelnikom i użytkownikom. Ich działalność zwykle określają: tradycja, zależności administracyjne, dynamizacja życia kulturalnego środowiska oraz zaangażowanie ludzi tworzących i współtworzących daną instytucję.

Ilustracja 1. Książnica Beskidzka

Źródło: zbiory Książnicy Beskidzkiej, fot. Wiesław Kucharski

Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej od lat łączy tradycję kultury czytelniczej z innowacyjnymi metodami pracy, wyznaczając nowe standardy funkcjonowania i linię inspiracji dla poszukiwaczy wiedzy, rzetelnej informacji, dobrej książki oraz rozwijania indywidualnych pasji wszystkich użytkowników. Jest przykładem samorządowej instytucji kultury; największą biblioteką publiczną na południu województwa śląskiego, pełniącą funkcję biblioteki powiatowej, której organizatorem zostało miasto na prawach powiatu Bielsko-Biała. W swojej strukturze prócz gminnego zarządcy prowadzi 17 filii bibliotecznych i sześcioma punktami bibliotecznymi. Czytelnikom i użytkownikom proponuje bezpłatny dostęp do różnorodnych typów zbiorów, możliwość korzystania z informacji bibliograficznej oraz informacyjno-wyszukiwawczych regionalnych baz danych. Realizuje programy, projekty i akcje czytelnicze, jest animatorem kultury i działalności wystawienniczej. Inicjuje spotkania z grupami twórców, artystów, ludzi zaangażowanych i związanych z różnymi dziedzinami wiedzy, współpracuje z bibliotekami partnerskimi, instytucjami i ośrodkami kultury. Wdraża nowoczesne metody pracy z czytelnikiem dziecięcym, dorosłym, jak i tym o szczególnych potrzebach.

Od kiedy technologie komputerowe i informacyjne stały się wyznacznikiem zmian w obszarach życia społecznego i kulturalnego, Książnica Beskidzka wyodrębniła w swojej działalności nowe obszary metodologicznej pracy z czytelnikiem. Stworzyła własne narzędzia służące rozwijaniu cyfrowych obszarów dostępu do zasobów informacji. Przyjęła, że będzie to kierunek, którego nazwę można by określić jako „humanizm regionalny”.

Jest to pojęcie sztucznie i dotąd nieużywane, wyraża jednak ideę połączenia filozofii humanizmu z zawężeniem do konkretnego obszaru zainteresowań i poszukiwań, mianowicie regionu, zdefiniowanego poprzez zakres prac bibliograficznych.

Najnowsza historia myśli ludzkiej nieubłaganie przypomina, że samo pojęcie humanizmu w ostatnich latach staje się coraz mniej praktyczne, zarówno w odniesieniu do uniwersalizmu wartości, kanonów, jak i zasięgu oddziaływania i wpływu. Dotychczas rozumiany jako metoda interpretacji, dążył do poznania, uogólnienia i uporządkowania materiału poznawczego, angażując historię, filozofię, filologię i inne dyscypliny naukowe. Obecnie humanizm coraz częściej interpretowany jest jako pojęcie względne, przejawiające problematykę subiektywnego podejścia i interpretacji.

Wzrasta za to zainteresowanie regionalizmem, rozumianym jako bogactwo historyczne, społeczne i kulturowe, które kształtuje świadomość i lokalną pamięć wspólnoty ludzi z określonego geograficznie miejsca. W ostatnich latach obserwujemy inicjatywy i działania na rzecz promowania i zachowania małych środowisk, ich historii, tradycji, dorobku twórczego oraz krajobrazu ziemi rodzinnej. Animowanie działań w tym obszarze kształtuje nowy sposób percepcji i hierarchizacji, dlatego można pokusić się o twierdzenie, że poszczególne podmioty coraz częściej starają się przyciągać odbiorców z najbliższych środowisk i małych społeczności lokalnych. Zauważanie specyfiki kulturowej społeczności, a co za

tym idzie odniesienie do profilowania zbiorów, proponowanie określonych usług z zakresu uczestnictwa w kulturze i śledzenie zaangażowania uczestników może być początkiem budowania kapitału czytelniczego. Można powiedzieć, że humanizm regionalny oparty jest na myśleniu wyrażającym troskę o rozwój człowieka z naciskiem na wiedzę z zakresu historii, tradycji i kultury konkretnego obszaru, stanowiącego przestrzeń danej wspólnoty. To także świadomość regionalna, której winniśmy zapewnić ochronę, pamięć i ciągłość.

Książnica Beskidzka od lat 70. XX w. podejmuje aktywne działania na rzecz popularyzacji regionalizmu, proponując czytelnikom i użytkownikom biblioteki stworzone i opracowane narzędzia informacji. Wstępnie związane były z działalnością skupioną wokół bibliografii regionalnej, którą zapoczątkowała Weronika Ćwiertnia. Rejestrowała ona materiały dotyczące miast Bielska i Białej od początku XIX w. do 1963 r.¹ Systematycznie prowadzone prace w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym i Zbiorów Regionalnych z biegiem czasu rozszerzyły się do gromadzenia, opracowania i popularyzowania regionalnych materiałów bibliotecznych, obejmujących obszar Bielska-Białej oraz regionu, rozumianego jako byłe województwo bielskie, a od 1999 r. poszerzone o gminy Czechowice-Dziedzice i Bestwina². Z biegiem lat technologie informacyjne i stopniowe wdrażanie ułatwień technicznych i rozwiązań metodologicznych wyznaczyły bibliotekom nowe kierunki rozwoju, zwłaszcza te dotyczące gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji.

Rozwinięto także obszary tzw. zachowań informacyjnych i edukacji informacyjnej, w których metody dobierania i porządkowania danych mają odzwierciedlenie w jakościowym docieraniu do źródła informacji. Dlatego też, idąc z duchem czasu, Książnica Beskidzka postanowiła stworzyć bazę Regio-źródła. To baza informacyjno-wyszukiwawcza powstała w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym i Zbiorów Regionalnych, której autorami byli starszy kustosz Teresa Dziemińska (kierownik ww. działu) i mgr inż. Paweł Wantola (kierownik Działu Informatyki).

W nawiązaniu do samej nazwy Regio-źródła można odgadnąć, że jej podstawą są materiały źródłowe, dla których baza została zaprojektowana. Należą do nich dokumenty życia społecznego (dżs-y), w tym wycinki prasowe o tematyce regionalnej, obejmującej wszystkie dziedziny przewidziane w opracowanym przez Dział schemacie klasyfikacji, opartym na wykazie działów bibliografii regionalnej. Materiały uwzględniane w Regio-źródłach przechodzą przez procesy selekcji, skanowania i opracowania, w wyniku czego powstaje cyfrowa możliwość bezpośredniego dostępu do zasobów nieksiążkowych biblioteki.

¹ Zob. O. Czarnecka, *Bielska bibliografia regionalna: stan opracowania*, „Kwartalnik Metodyczny” 1981, nr 3/4, s. 79.

² 1 stycznia 1999 r. w wyniku podziału administracyjnego kraju zlikwidowano województwo bielskie, a gminy przyłączono do nowo utworzonych jednostek. Ustawa o trójstopniowym podziale terytorialnym państwa z dn. 24 lipca 1998 r. – zob. „Dziennik Ustaw” 1998, nr 96, poz. 603.

Inspiracja i potrzeba stworzenia wersji cyfrowej bazy łączy się z koniecznością archiwizowania i ochrony materiałów bibliotecznych, ich porządkowania oraz chęcią łatwiejszego dotarcia do konkretnych źródeł poprzez wyszukiwanie.

Cechą Regio-źródeł jest wiarygodność upowszechnianych i przekazywanych treści, a także potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa danych, w tym przypadku rozumianych jako poszanowanie wymogów prawa autorskiego i majątkowego. Dlatego też dostęp do bazy możliwy jest dzięki specjalnie przygotowanemu stanowisku komputerowemu, które znajduje się w gmachu głównym Książnicy Beskidzkiej. W założeniu wyklucza się dostęp do bazy poprzez sieć internetową oraz możliwość jakiegokolwiek modelowania jej przez użytkownika w celu potwierdzenia zgodności lub formułowania własnych opinii czy obserwacji.

Obecnie baza Regio-źródła zawiera około 3000 zeskanowanych i opracowanych dokumentów źródłowych (dżs-ów i wycinków prasowych) i jest ciągle uzupełniana. W ostatnich latach rzeczywistość dyktuje nam pogląd, zresztą słuszny, iż dokumenty skanowane są równorzędne w stosunku do ich pierwotnej formy materialnej, zarówno pod względem wartości naukowej, jak i zawodowej. Dlatego też w odpowiedzi na zmiany uwarunkowań informacyjnych i kulturowych należy traktować je jako współistniejące. W tym wypadku odwzorowanie cyfrowe nie tylko zabezpiecza oryginał dokumentu przed zniszczeniem, ale także ułatwia dostęp i wyszukiwanie informacji źródłowych.

Dokumenty życia społecznego i wycinki prasowe są gromadzone w Książnicy Beskidzkiej od 1976 r. Ich różnorodność pod względem formy i treści, a także ciągle przyrost i potrzeba porządkowania niejako wymusiły na bibliotece stworzenie nowych narzędzi oraz rozwiązań w formie cyfrowej. Spośród dżs-ów, które liczą w zbiorach Książnicy Beskidzkiej około 5000 jednostek (nie uwzględniając wycinków prasowych), wiele z nich ma charakter unikatowy. Do jednych z najstarszych można zaliczyć *Sprawozdanie z czynności wydziału Czytelni ludowej w Cieszynie za rok 1892* lub *Statut Towarzystwa rolniczego dla Księstwa Cieszyńskiego w Cieszynie* (1897). Inne tworzą niepowtarzalne kolekcje, jak choćby te dotyczące historii i działalności Książnicy Beskidzkiej, NSZZ Solidarność Regionu Podbeskidzie (II obieg), OSP na Podbeskidziu (dar Władysława Skoczylasa [1931-2018], autora publikacji i artykułów oraz zasłużonego działacza OSP i gminy Kozy). Biblioteka posiada także zbiory ekslibrisów, pochodzących m.in. z kolekcji Józefa Golca i Danuty Simoni (niektóre z nich przedstawiają ekslibrisy w formie koronki). Rozległe pole badawcze dla historyków i pasjonatów zapewniają dżs-y związane z wybitnymi postaciami regionu: św. Janem Pawłem II, św. Józefem Bilczewskim, Adamem Skarbińskim, wpisującym się w historię lotnictwa na Podbeskidziu. Na wyróżnienie zasługują materiały związane z Marią Sarnicką (1908-1990) i Józefem Szczerbą (1933-2013), dyrektorami biblioteki w Bielsku-Białej. Należą do nich dokumenty osobiste (m.in. świadectwa szkolne, legitymacje, dyplomy), medale i odznaczenia. Najnowsza kolekcja tematycznych

dżs-ów prezentuje materiały (w tym rękopisy) dotyczące działalności bpa Pawła Anweilera (1950-), teologa ewangelickiego, poety i działacza ekumenicznego³.

Ponadto w bibliotece są regionalne pocztówki, czarno-białe fotogramy Bielska i Białej, zdjęcia, a także kolekcja kartek świątecznych nadsyłanych przez instytucje naszego regionu i osoby publiczne. Ciekawym dokumentem wydają się być kroniki pamiątkowe z wpisami i adnotacjami niezwykłych gości (pisarzy, podróżników, artystów), którzy odwiedzili Książnicę Beskidzką.

W bibliotecznych zbiorach znajdują się także dokumenty związane z ludźmi pełnymi pasji i zaangażowania. Są to rękopisy: *Kronika miasta Białej wraz z byłą gminą Lipnik*, która jest rodzajem osobistych wspomnień autora, oraz zbiór wierszy *Bez makijażu* Małgorzaty Żebrowskiej⁴.

Niektóre dokumenty życia społecznego mają charakter przestrzenny. Są to przeważnie pamiątki z pobliskich miejscowości turystycznych, znaczki pocztowe, koperty okolicznościowe, nalepki, breloczki, a także oryginalne stroje górali z beskidzkiej Trójwsi i elementy stroju kibica Towarzystwa Sportowego Podbeskidzie Bielsko-Biała. Wśród nich można też odnaleźć prawdziwe osobliwości, jak np. pochodzące z czasów II wojny światowej pudeleczek na lekarstwa dokumentujące historię miejskiej Apteki pod Orłem⁵.

Dokumenty życia społecznego o charakterze historycznym uzupełniają zbiory, wyróżniając się na tle innych materiałów. Dzięki temu, że trafiają do biblioteki, zyskuje ona rangę miejsca przypominającego miniaturowe regionalne muzeum.

Wszystkie dżs-y stanowią cenne uzupełnienie zbiorów, a przede wszystkim historii i obrazu regionu. Często pokazywane grupom uczniów, wykorzystywane w czasie zajęć bibliotecznych i tematycznych obecnie zaistniały w nowej przestrzeni informacyjnej. Książnica Beskidzka przyjęła zasadę skanowania bądź fotografowania wszystkich materiałów, które mają istotne znaczenia dla miasta i regionu, w przekonaniu, że są egzemplarzami reprezentacyjnymi, a ich charakter sprawia, że mogą szybko zniknąć z obiegu i przestaną być ogólnodostępne.

Drugim rozległym obszarem bazy są wycinki prasowe. To nieustannie przyrastający otwarty zbiór treści, informacji i danych, który umieszczony i uporządkowany w Regio-źródłach ułatwia poszukiwania, zarówno bibliotekarzom, jak i czytelnikom. Wielotysięczne wycinki pochodzą z czasopism ogólnopolskich i lokalnych, są dobierane według klucza potrzeb czytelnika, przydatności, a także prawa do świadomego decydowania o wartości zawartych w nich informacji. Uwzględnia się również materiały z wychwyconymi błędami historycznymi lub rzeczowymi, pomyłkami i nieścisłościami, o czym informuje się (prostuje) w opisie bibliograficznym.

³ Dokumenty przechowywane są w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym i Zbiorów Regionalnych Książnicy Beskidzkiej, brak sygnatury.

⁴ Małgorzata Żebrowska związana jest z Bielskiem-Białą (dzielnica Komorowice).

⁵ Dokumenty przechowywane są w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym i Zbiorów Regionalnych Książnicy Beskidzkiej, sygn. IX_SluZdr_t1.

Ilustracja 2. Baza Regio-źródło

Źródło: baza wewnętrzna Książnicy Beskidzkiej

Regio-źródła to baza o charakterze poznawczym, badawczym, edukacyjnym i kulturowym. Jej interfejs jest przejrzysty z wyraźnie zaznaczonymi polami. W górnej części wydzielono zakładki porządkujące typy gromadzonych dokumentów: *wycinki prasowe*, *dokumenty wizualne*, *druki ulotne*, *katalogi i foldery*, *regionalia przestrzenne*, które umożliwiają zawężenie wyszukiwania. W centralnej części znajduje się pole przeznaczone do wyszukiwania prostego. System akceptuje przeszukiwanie po następujących wyrażeniach: tytułach dokumentów, autorach, a także słowach kluczowych lub frazach, które zostały zaindeksowane w formie hasel tematycznych. Stanowią one odpowiedź dla użytkowników oraz nawiązanie do tradycyjnych indeksów. Prowadzone i aktualizowane tworzą kartoteki wzorcowe deskryptorów, które odpowiednio zmodyfikowane wyrażają profil regionalny biblioteki: nazw osobowych, geograficznych, organizacji i instytucji, nazw pospolitych, a także tytułów dzieł (w sumie 16 306 hasel, stan na 30 czerwca 2021 r.). Wśród terminów można znaleźć np. motywy literackie, legendarne, kulturowe (motyw burzy, tańca, wędrówki). Słowniki ułatwiają wyszukiwanie, jednocześnie gwarantując możliwość łączenia zagadnień i uporządkowanie odrębnych źródeł. Metoda ich tworzenia opiera się na kryteriach przedmiotowym oraz regionalnym i dąży do opisanie zawartości treściowej artykułu za pomocą stworzonych deskryptorów regionalnych, np. taroki, sopki, szczawiny, terminów, pochodzących z języka naturalnego, np. betlemy, bebok, brucelik, bućalki. Spowodowane jest to chęcią uproszczenia języka dostosowanego do możliwości ogółu odbiorców. Od właściwego doboru słów zależy użyteczność i możliwości wykorzystania bazy. To tworzenie jednostkowych informacji na temat całościowego obrazu miasta, okolicznych miejscowości, ludzi z nimi związanych oraz różnych dziedzin życia społecznego, historycznego i kulturalnego. Stosowanie się do szczegółowości odwzorowywania hasel decyduje o trafności doboru materiałów, generowanej przez system. Po wpisaniu słowa kluczowego jednocześnie przeszukiwane są wszystkie rekordy bazodanowe. Istnieje także możliwość wpisania dwóch lub trzech słów kluczowych metodą ciągu wyrazów. Wówczas system wybierze te rekordy, w których zastosowano wszystkie wyszukiwane słowa. Następnie pojawia się lista opisów bibliograficznych, zaopatrzonych w kategorie, a każdy z nich zawiera dokument źródłowy w formie PDF-u.

Ilustracja 3. Baza Regio-źródło

Lp.	Sygnatura	Opis	Wyświetl Trafność 100%
1	V1_t1_w19	KIERES Małgorzata: Bopactwo osobliwosci : rozmowa z [...] ; etnogram / Małgorzata Kieres ; rozn. Krzysztof Marciniuk // GZC. – 1993. nr 51/52, s. 10-11 Usobliwosc materialnej i duchowej kultury ludowej w Beskidzie Slaskim (pl. w Wisle) [wydawni prasaowa]	Wyświetl Trafność 100%
2	V2_LiLud_t1_w1	BAK Stanisław. O kilku wulkach w baśniach i legendach na Górnym Śląsku / Stanisław Bak. – Tekst art. zawiera przykładowe opowiadania. – Liczne ill. bibliogr. w przypisach // <i>Lit. Lud</i> . – 1958, nr 2/3, s. 9-19 Z treści: O Wieszysku [Łaziska Dolne]; O Kopcu [Kochłowiec]; O jednych muzykantach, O utopieku [Zawada]; O Skarbniku [Katowice Ligota]; Diabeł we młynie [Mokre]; Baba odbiera krówom mleko [Katowice Ligota]; [Kiedy Pan Jezus; Omonowice]; O zaklętej królowie [Łaziska Dolne]; O Piśtulce [Katowice Ligota] Dotyczy m.in.: gródek w Starym Bielsku i Międzywzraciu; upiorów i utopców ze Śląska Cieszyńskiego (Biedowice Dolne, Gródek, Nydek, Wisła); postaci Skarbnika; ukrytych skarbów; diabłów, czarowników i czarownic (Gródek, Krzyżanowice, Nydek, Wisła); oraz legend o świętych, aniołach (Pan Jezus i św. Piotr); zaklętych księżniczek, obłąków (ziemia, młyn), przedmiotów (np. cudowna laska, kije samobije, latające dywany), zbójników beskidzkich (Janosik, Ondraszek, Prócpek, Targołk z Łomnej, Eliasz Piśtulka ze Śląska) [wydawni prasaowa]	Wyświetl Trafność 100%
3	V2_LiLud_t1_w2	KADŁUBIEC Karol Dąbeł: Cieszyńskie opowieści ludowe! Daniel Kadłubiec. – 1: Zwierzędo życia regionu. 2: Od baśni do anegdoty. 3: Podania i opowieści z życia i bój wojenno-wo. 4 Baśnie, legendy i bajki zwierzęce. 5: W karczmie i na jarmarku. 6: Szukaczki, baśń i pobawy // GZC. – 1967, nr 19-21, s. 4, nr 24-26, s. 4 Nadawanie rodzimych oczom wulkom i motywom europejskim wysłupującym w literaturze ludowej (np. śpiący rycerze, siłacz z Burawca, rycarz Belke, postać Cygana) pod wpływem waninków społeczno-kulturalnych Śląska Cieszyńskiego [wydawni prasaowa]	Wyświetl Trafność 100%

Źródło: baza wewnętrzna Książnicy Beskidzkiej

Spis układany jest według procentowego kryterium trafności. Dodatkowo opisy bibliograficzne zawierają wyróżnioną informację na temat kategorii danego dokumentu, co stanowi ułatwienie dla użytkowników. Podczas wyszukiwania w witrynie pojawiają się informacje o szukanej frazie, kryterium wyszukiwania i liczbie wyników. Użytkownicy mają także dostęp do całościowej liczby opracowanych dokumentów, dzięki czemu mogą śledzić ich przyrost.

Praca z programem od strony bibliotekarza jest czasochłonna i stawia wymagania określenia nowych granic tradycyjnej bibliografii, ponieważ jest połączeniem dziedziny bibliografii oraz informatyki, rodzajem pomocniczego podzbioru pozwalającego sortować informacje zawarte w plikach. W programie może pracować kilka osób jednocześnie na zasadzie odrębnych kont i logowania. Istnieje możliwość wyróżnienia osoby lub osób, które otrzymują uprawnienia redaktora, a zatem możliwość wglądu, nadzorowania i sprawdzania poprawności opisów bibliograficznych i załączanych plików. Redaktor zatwierdza poszczególne rekordy opisów, dzięki czemu przechodzą one ze statusu „oczekującego” w „gotowy” i są widoczne dla użytkowników zewnętrznych. Dostęp do niektórych funkcji, takich jak np. statystyka, modyfikacje, jest możliwy tylko dla osoby mającej statut redaktora.

Wprowadzanie danych do poszczególnego rekordu odbywa się etapami i polega na uzupełnieniu stałych pól generowanych przez system. Pierwszy to wy-

bór kategorii, a zatem typu dokumentu, z jakim pracujemy. Drugi etap polega na wpisaniu jego lokalizacji (nadaniu sygnatury). Kolejne pola zostały przeznaczone na opis bibliograficzny wprowadzany w całości oraz słowa kluczowe, których dobór zależy od zawartości treściowej dokumentu. W systemie przyjęto odwrotną zasadę, iż są one wypisywane alfabetycznie, co ułatwia ich szybsze odnajdywanie i edytowanie. Ostatnim etapem wprowadzania danych jest załączenie pliku w formie PDF-u, który ma identyczną sygnaturę z polem lokalizacji, a następnie zatwierdzenie opisu (lub ewentualne anulowanie).

Niezwyczajnie istotnym jest mechanizm przeszukiwania bazy po słowach kluczowych. System przeszukuje ją zarówno po wpisaniu jednego wyrazu, jak i całej frazy, dlatego by zyskać 100% trafności, dobrze jest korzystać z form odnotowanych w słownikach. W przypadku wpisania innej formy gramatycznej niż założona przez autorów, system dobiera rekordy, sugerując się tematami wszystkich wyrazów, odrzucając ich końcówki. W sytuacji braku wyników, wybiera pierwszy wpisany wyraz lub jego temat. Procentowy dobór rekordów jest informacją jawną, która udzielana jest użytkownikowi podczas korzystania z bazy Regio-źródła.

Regio-źródła to rodzaj aplikacji serwerowej, dającej możliwość centralnego gromadzenia danych oraz ich wyszukiwania z wielu stanowisk komputerowych jednocześnie. Składa się z dwóch głównych elementów: programu przeznaczonego do gromadzenia, zbudowanego przy pomocy Visual Studio Community w języku C# i dynamicznej strony www, pozwalającej na wyszukiwanie i przeglądanie zdigitalizowanych materiałów oraz pobranie statystyk, dotyczących gromadzenia i wyświetlania. Centralny element pakietu stanowi MySQL, który jest najbardziej popularnym open source'owym systemem zarządzania relacyjną bazą danych. Podczas gromadzenia danych na serwer zostaje wysłany zdigitalizowany dokument wraz z pakietem danych potrzebnych do wyszukiwania opisu oraz otwarcia dokumentu.

Rozwiązania koncepcyjne i informacyjno-techniczne narodziły się z potrzeby i pasji tworzenia oraz szukania nowych ułatwień i rozwiązań. To także skracanie czasu na poszukiwanie informacji, zarówno dla bibliotekarzy, jak i czytelników. A wszelkie dążenie do ułatwień w grupowaniu i przeszukiwaniu danych jest swoistym rodzajem odpowiedzialności danej instytucji, ale i szansą na jej rozwój.

Baza kierowana jest do ogółu czytelników i użytkowników Książnicy Beskidzkiej: historyków, regionalistów, nauczycieli i młodzieży, pełniąc rolę mobilizującą i aktywizującą, dając szansę zaspokojenia ich poszukiwawczej aktywności. Stanowi także nośnik pamięci oraz depozyt druków ulotnych i wycinków prasowych, chroniący je przed zniszczeniem. Jest przykładem metody pracy z czytelnikiem, przy pominięciu kontaktu bezpośredniego.

Regio-źródła mają charakter otwarty, tzn. istnieje możliwość rozszerzania ich od strony programowej i technicznej. Dotąd nie zostały jeszcze opisane w żadnym naukowym czasopiśmie, zaledwie wspomniano o nich w artykułach o tema-

tyce bibliotekarskiej. Dlatego też w tekście brak odwołań i przypisów, gdyż ma on charakter wyłącznie autorski.

Baza została zawężona do tematyki regionalnej jako uzupełnienie tradycyjnej bibliografii, jednak sama w sobie jest rodzajem języka informacji, stanowiącego przestrzeń do gromadzenia wiedzy. Warto wspomnieć, że obok Regio-źródeł Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej dysponuje także innymi narzędziami wyszukiwawczymi, mianowicie Beskidzkim ABC oraz Datownikiem Regionalnym, współtworząc przestrzenne ścieżki indywidualnych poszukiwań, zarówno dla czytelników, jak i bibliotekarzy. Mają one charakter indywidualny, służąc promowaniu regionu i stanowiąc źródła wiedzy. Beskidzkie ABC funkcjonuje online i przypomina wirtualną encyklopedię o funkcji poznawczej i edukacyjnej. Zawarte w niej hasła tworzone przez bibliotekarzy wzorowane są na tradycyjnych definicjach, jakie można znaleźć w leksykonach lub słownikach. Ich cechą wyróżniającą są ciekawostki, do przewidywanej bowiem grupy ogólnych odbiorców wlicza się dzieci i młodzież. Hasła przedmiotowe opatrzone są odsyłaczami, a także kategoryzowane tematycznie na wzór tradycyjnej bibliografii. Zawierają słowa kluczowe, ułatwiające wyszukiwanie. Wszystkie hasła opracowywane są na podstawie materiałów źródłowych i bibliografii regionalnej⁶.

Datownik Regionalny jest ogólnodostępną kroniką wydarzeń, ułożoną chronologicznie, przypominającą poszczególne kartki z kalendarza. Odsłaniając kolejne dni, znajdziemy w nim notki biograficzne osób związanych z regionem, które urodziły się lub zmarły danego dnia oraz wydarzenia historyczne i współczesne. Są też przysłowia, humorystyczne opowiadki i imiona solenizantów. Jednym słowem – wszystko, by w przyjemny sposób odkrywać historię Bielska-Białej i Podbeskidzia. Datownik Regionalny został stworzony na wzór dawnych kalendarzy i poradników, zawierających ciekawostki, wiadomości edukacyjne czy przestrogi na dany dzień roku⁷.

Z uwagi na coraz większe zasoby wiedzy i informacji kluczowym zagadnieniem stało się ich zapisywanie, udostępnianie i wykorzystanie. Nie można zaprzeczyć, że życie w przestrzeni cyfrowej i wirtualnej toczy się, jest powszechne, a nowe przecieranie szlaków w tworzeniu informacyjnych baz danych stało się konieczne, by użytkownika zainteresować, zaangażować, zaskoczyć i by zechciał on sięgnąć do tekstów i źródeł. Możliwości bibliotek publicznych oraz ich zasięg mogą wciąż przełamywać schematy ugruntowanego myślenia, że czytanie to nic innego jak siedzenie z książką, a szukanie informacji to kartkowanie stosów czasopism i publikacji. Twórcze zarządzanie biblioteką nierozzerwalnie wiąże się z odwagą, ale i ryzykiem wdrażania nowych i zmienionych form języka informacji, który kontynuując tradycję czytelniczą, tak naprawdę zmienia go i tworzy na nowo.

⁶ Dostęp: <http://abc.ksiaznica.bielsko.pl/> [odczyt: 11 stycznia 2022].

⁷ Dostęp: <http://datownik.ksiaznica.bielsko.pl/> [odczyt: 11 stycznia 2022].

Tempora mutantur...**Regionalism on the example of Regio-sources****– digital information base of Książnica Beskidzka****in Bielsko-Biala (The Beskid Library in Bielsko-Biala)****Abstract**

This article presents the practical and technical side of the Regio-resources information search database created by the Książnica Beskidzka in Bielsko-Biala. It is a cognitive, research, educational and cultural database. The article outlines the library's activities in the context of promoting regionalism, taking into account the area of so-called regional humanism. It explains the name of the Regio-resources and discusses the content of the database using examples of documents of social life collected in Książnica Beskidzka. It presents the principles of the database, its possibilities and purpose as well as the mechanism of searching for information and the validity of archiving ephemera prints. It also mentions other original databases created and developed by Książnica Beskidzka.

Key words: archiving, information-searchable database, digitalization, documents of social life, digital access, regional humanism, information, Książnica Beskidzka in Bielsko-Biala, software, regionalism, computer technology, press clippings, library collections.